

4.5 DÍTĚ JAKO SPORTOVEC

Lidská práva dítěte a sportovní činnost

Tak jako každá jiná činnost ve společnosti funguje i sport v uznaném zákonném rámci. Ať již jde o placení členství, budování stadionu, či vyplácení mzdy, všechny akce spojené se sportem musí respektovat zákonná pravidla. Zdá se to samozřejmé, ale ve skutečnosti se sportu dařilo často pohybovat se v jakési mezeře v zákonech. Nahrává tomu fakt, že místní, národní, oblastní a mezinárodní sportovní federace mají svoje vlastní pravidla, administrativu a výbory. V tom není nic pochybného za předpokladu, že tato pravidla jsou definována a uplatňována v souladu s domácím a mezinárodním právem.

Vrcholová sportovní kariéra jistě nemůže být v útlém věku prospěšná zdravotnímu a tělesnému vývoji dítěte a přepínání organismu ve snaze o maximální sportovní výkon může do tělesného a zdravotního vývoje zasáhnout negativně. Naproti tomu vliv sportu rekreačního na zdravotní a fyzický vývoj dítěte je pozitivní.

Obecná právní ochrana dětí a jejich postavení je v českém právu upravena napříč právními obory, **speciální právní normy** upravující sportovní činnost však **neobsahují**.

Obecná právní úprava dětí v ČR a smluvní vztahy

U dětí mladších 15 let **nemohou vznikat pracovněprávní vztahy** podle režimu ZP, a navíc jsou **omezeny** různými zákony, předpisy, úmluvami a limity OSN.

Osoby mladší 15 let mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní nebo sportovní činnost. Při splnění podmínek podle zákona o zaměstnanosti mohou děti pracovat na základě povolení, které vydává úřad práce a ten rovněž dohlíží nad splněním následujících kritérií:

pracovní činnost musí být **přiměřená věku** dítěte

činnost **nesmí být** pro dítě **nebezpečná**

nesmí bránit vzdělávání dítěte

nesmí poškozovat zdravotní a tělesný vývoj dítěte.

Zákony a právní normy platné V ČR

Řada předpisů pak upravuje tělesnou výchovu mládeže a stanovuje **požadavky na trenéry, učitele a vedoucí** v souvislosti s výchovou dětí, žádný ale komplexně neřeší, jaké má dítě zvláštní postavení ve sportu. **Právní základ** vymezení zvláštního postavení dětí ve sportu se tak objevuje v **mezinárodních normách a úmluvách**, které jsou podle **článku 10 Ústavy ČR** součástí právního řádu ČR. I přesto, že český právní řád tedy **neupravuje** oblast dětí a sport **speciální normou**, jsou práva dětí zařazena do obecných předpisů s odkazem na sport dětí, a to v oblastech organizace, podpory, dozoru, kvalifikačních předpokladů na trenéry a učitele a zejména zdravotní péči. Jsou jimi např.:

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v části upravující postavení nezletilých,

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. tamtéž,

Zákon o soudnictví č. 218/2003 Sb. ve věcech mládeže,

Zákoník práce 262/2006 Sb. při úpravě pracovněprávních vztahů,

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, konkrétně § 2,

Zákon č. 563/2014 S. o pedagogických pracovnících,

Školský zákon novelizovaný k 15.2.2019

Kompetenční zákon č. 2/1969, který říká: „*ústředním orgánem státní správy... pro státní péči o děti, mládež, tělesnou výchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu je MŠMT*“.

A rovněž v řada podzákonných norem (např. nařízení vlády) souvisejících s výše uvedenými předpisy.

Mezinárodní dokumenty k ochraně práv dětí

Děti jsou lidské bytosti. Proto také požívají základních lidských práv. Viditelnou kategorií jako objekt ochrany se však staly až přijetím **Konvencí práv dítěte**, což je smlouva o závazných mezinárodních právech, přijatá v r. 1989 OSN a později ratifikovaná mnohými dalšími subjekty a státy.

Úmluva o právech dítěte přijatá OSN 1989, je **stěžejní Konvencí práv dítěte**. ČR ji ratifikovala sdělením MZV č. **104/1991** Sb. Je založena na Deklaraci práv dítěte přijaté OSN v roce 1959, která mimo jiné říká: *„dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu...“*

Evropská úmluva o výkonu práv dítěte z roku 1996, je dalším právním ramenem ochrany dítěte. ČR byla vyhlášena sdělením MZV č. **54/2001** Sb.

Mezinárodní institut práv dětí, 1995, byl založen k provádění úmluvy, který se mimo jiné zaměřil i na práva dětí ve sportu. Dne 24. 11. **2010** jím byla zveřejněna:

Charta práv dítěte ve sportu, 2010, a ní jsou konkretizovány články úmluvy ve vztahu k dítěti a sportu, a to zejména z článku 31. Pojetí dětského sportu obsahuje hned preambule charty jako: *„aktivitu napomáhající harmonickému rozvoji dítěte na poli fyzickém, psychologickém a společenském“*, přičemž *„sport musí dítě vnímat spíše jako dítě než jako sportovec.“*

Vrcholový sport a práva dětí

Jeden z českých odborníků, který se problematikou dětského sportu dlouhodobě zabývá, je JUDr. Pavel Zacha. (JUDr. Pavel Zacha, Vrcholový sport a práva dětí, 2017). Pokud chceme své dítě směřovat k budoucí vrcholové sportovní kariéře, nestačí spoléhat na vliv jeho okolí – na doporučení trenérů, metodiky sportovních organizací, aktuální výsledkovou úroveň a požadavky na daný sport. **Jako rodiče neseme největší odpovědnost** za dítě a měli bychom být dobře informováni, abychom dokázali:

- rozpoznat**, kdy je vrcholový trénink pro naše dítě únosný
- orientovat se** v potřebách, možnostech a legislativních rámcích,
- jaká úskalí nás očekávají** při začlenění dítěte do profesionálního týmu
- jak pracovat sami se sebou**, abychom byli dítěti dobrým průvodcem na jeho cestě

Těmito tématy se zabývá také **Výbor pro práva dětí při organizaci OSN** v dokumentech, které jsou zde uvedeny a postupně jejich obsah bude konkretizovat následující text.

Úskalí vrcholového sportu pro děti

Všeobecně jsou všechny sporty považovány za **příznivě přispívající** k fyzickému i mentálnímu rozvoji dítěte. Rostl ovšem i počet výzkumů. Tím, že se **odhalily excesy a zneužívání**, přispěli praktici i výzkumníci významně ke zlepšením v přístupu k dětem v profesionálním sportu. Klíčovým momentem je, aby dítě bylo náležitě vedeno dospělými – trenéry či rodiči. Pokud se tak neděje a aktivity přesáhnou meze, pak může sport vstoupit do oblasti zneužívání a vykořisťování.

Tato kapitola se dá shrnout **citací z publikace Yvonne Williams** věnované knize Paulo Davida Lidská práva ve sportu mladistvých (Human Rights in Youth Sport):

*„Respektování lidských práv není pro sportovní autority možnost, ale **povinnost** a Úmluva o právech dítěte by mohla snížit počet mladistvých sportovců, kteří jsou porušováním lidských práv ohroženi. Vzhledem k tomu, že Úmluva je smlouvou podle mezinárodního práva, kterou státy ratifikací přijaly, souhlasily tak s tím, že přiměřeně **upraví své právní řády, a zavázaly se přijmout politiky a programy, jakož i ustavit instituce a mechanismy nezbytné k zajištění toho, aby všechny děti a všichni mladiství mohly užívat svých lidských práv**“.*